

Vanden vos Reinaerde

samengesteld door A. L. J. van IJzendoorn



Vos

Foto: B. Hoogendoorn

Eindadvies vossenpopulatie in het Noordhollands Duinreservaat

In beginsel zal geen bejaging van de vos in het duingebied plaatsvinden. Dit staat in het eindadvies over het beheer van de vossenpopulatie in het Noordhollands Duinreservaat. Het advies is gebaseerd op een onderzoek dat is verricht in de periode van 1979 tot najaar 1984.

Uit het onderzoek blijkt onder meer dat het aantal vossen de laatste jaren gelijk is gebleven en dat er sinds 1979 geen klachten over vossenschade zijn ontvangen. Over de verspreiding van jonge vossen naar buiten het duingebied zijn, ondanks uitgebreide pogingen daartoe, gedurende het onderzoek slechts enkele meldingen bekend geworden. Tevens blijkt de broedvogelstand van fazant en wulp in de onderzoeksperiode min of meer stabiel te zijn en blijkt er geen sprake te zijn van een algemene achteruitgang van het aantal bodembroeders ten gevolge van de vossenstand.

Naast het niet-bejagen van de vos wordt geadviseerd regelmatig de

stand van bodembroedende vogelsoorten te volgen en zo mogelijk de omvang van de vossenstand en de ligging van territoria in een beperkt deel van het terrein te bepalen.

Exemplaren van het onderzoeksverslag zijn verkrijgbaar bij bureau voorlichting van de provincie Noord-Holland, tel. 023-163409.

(Persbericht van de provincie Noord-Holland, bureau voorlichting, van 22 maart 1985)

Stroppers doden steeds vaker vossen

Stroppers doden in het Noordhollands Duinreservaat steeds vaker vossen met behulp van vergif. Het is volgens onderzoekers zelfs de belangrijkste doodsoorzaak bij jonge en eerstejaars vossen. Daarnaast worden vossen gedood met behulp van strikken en geweren en weggevangen met behulp van afgerichte honden. Slechts een enkele gevonden dode vos bleek een natuurlijke dood te zijn gestorven.

In opdracht van het provinciaal bestuur is de afgelopen vijf jaar het gedrag van de vossen in de Noord-

hollandse duinen zeer uitvoerig bestudeerd. Het eindrapport van deze studie is aangeboden aan gedeputeerde staten van Noord-Holland. Uit het onderzoek blijkt dat er geen bewijs is gevonden voor de stelling dat de aanwezigheid van een flink aantal vossen in de duinen leidt tot drastische vermindering van het aantal „grondbroeders”. Vooral in jagerskringen klinkt dat geluid met grote regelmaat.

Het illegaal doden van vossen is een reactie op het beheersbeleid van het provinciaal bestuur van Noord-Holland. Het provinciaal bestuur heeft de legale vossenjacht in het duinreservaat verboden, vanaf het moment dat ze daarin terugkeerden, eind jaren zestig. Er zijn echter nog altijd „vossenhaters” die menen dat deze dieren ernstige schade berokkenen aan de overige wildstand in de duinen (in hoofdzaak konijnen en fazanten), en een gevaar opleveren voor de volksgezondheid (overbrengen hondsdoelheid).

Voor die stelling hebben de onderzoekers echter geen grond gevonden. Datzelfde geldt voor de overtuiging dat door het grote aantal vossen in de duinen steeds meer jonge dieren, geplaagd door voedselgebrek, uitzwermen over het achter de duinen gelegen cultuurland. Er zijn slechts enkele zwerfende vossen buiten het duingebied aangetroffen in voor permanente vestiging van vossen ongeschikt polderland. Recent speurwerk in de sneeuw, in januari van dit jaar, heeft aangetoond dat zich onder meer in het Heilooër bos en het Zwanenwater nog geen vossen permanent hebben gevestigd.

(Alkmaarsche Courant van 26 maart 1985)

Anti-Vulpes-Front-Benelux

Enkele Nederlandse natuurbeschermingsorganisaties hebben een pamflet toegestuurd gekregen waarin vergeldingsacties tegen vossen worden aangekondigd. De dreigementen komen van een organisatie, die zich „Anti-Vulpes-Front-

Benelux" noemt en die zegt 1000 militante leden te hebben. Het vlugschrift meldt dat beschermde vogels, vooral roofvogels, het slachtoffer zullen worden als vossen vriendelijk worden behandeld.

De inhoud van het pamflet is van dien aard, dat de stichtingen Mondiaal Alternatief en Het Vogeljaar in een brief aan minister Braks hebben aangedrongen op tegenmaatregelen. Staatsbosbeheer heeft een verhoogde waakzaamheid ingesteld.

Het „Anti-Vulpes-Front" spreekt over de volgende acties:

- voor iedere kip, eend, gans of wel kalkoen die door een vos bij een van ons wordt weggehaald, worden 10 nestkastjes verbrand.
- voor iedere vosseval die wordt weggenomen of beschadigd, zullen vijf haviken en/of kiekendieven worden gedood.
- voor ieder rund of schaap dat met hondsdolheid wordt besmet, zullen er 10 nesten van torenvalken of torenuilen worden uitgehaald.
- voor iedere vos die wordt vrijgelaten, sneuvelen 20 buizerds.
- voor ieder artikel, waarin iemand de vos nog valselijk als nuttig dier ophemelt, zullen er 20 reigers moeten vallen.

Mondiaal Alternatief en Het Vogeljaar vrezen tegenzetten van de zijde van natuurbeschermers als het Anti-Vulpes-Front de dreigementen gaat waarmaken.

Pierre Maréchal van Mondiaal Alternatief denkt dat de leden van het Anti-Vulpes-Front moeten worden gezocht onder de niet-georganiseerde jagers in de Nederlands/Belgische grensstreek. Op taalkundige gronden meent Natuur en Milieuwoordvoerder Vic Langenhof dat de opstellers van het vlugschrift Belgen zijn. Naast de twee genoemde organisaties heeft ook de stichting Kritisch Faunabeheer het pamflet ontvangen.

(Alkmaarsche Courant van 22 maart 1985)

Ik vraag me af . . .

De vos hoeft niet te worden bejaagd, zo hebben de mensen van het Noordhollands Duinreservaat onlangs laten weten. Ik vraag me af waarom ze dan een paar jaar terug voor enkele duizenden guldens hebben besteed aan een hoge omheining rond de lepelaars in het Zwanewater, terwijl er toen maar één vos was.

Voorheen waren er in het reservaat veel wolven, die per broedsel twee of drie jongen grootbrachten.

Nu zijn er nog zestien paren, waarvan twee jaar geleden één jong en vorig jaar geen enkel jong groot kwam.

(Alkmaarsche Courant van 5 april 1985)

Sluwer dan een vos?

Ja, sluwer dan een vos vinden wij – de Vereniging Vrienden van het Duingebied – Jaap Mulder die onlangs op een avond in Schoorl de toehoorders wijs probeerde te maken dat vossen niet schadelijk zijn voor de bodembroeders. Vele natuurvrienden hebben echter reeds lang gemerkt dat de roep van de fazant, de wulp en de grutto steeds zeldzamer is geworden. Dit wordt ook bevestigd door mensen die middels hun werk dagelijks in de duinen aanwezig zijn. Maar deze mensen worden door Mulder vermoedelijk niet serieus genomen, want Mulder heeft een zogenaamd keutelonderzoek gedaan.

Dat onderzoek deden wij al eerder. Jammer voor Mulder, want toen hij ermee begon waren de meeste grondbroeders al verslonden. Moet het (wan)beleid van zijn superieuren langs deze weg goedgepraat worden? Wij beschouwen Mulder als een valse profeet. Hij bewees ook in zijn betoog dat vossen in de duinen thuishoren. Waar haalt de man deze onzin vandaan? Ze zijn immers pas in 1968 in de duinen toegelaten?

Wij voorspellen een rampzalige tijd voor alle huisdieren. Immers, vossen hebben geen natuurlijke vijan-

den en ze zullen de duinen dan ook weldra overspoelen. Voorts staan ze bekend als de meest gevreesde verspreiders van hondsdolheid. Wij hebben nu reeds diverse klachten binnengekregen van mensen wier kippen en eenden door vossen zijn doodgebeten.

(Alkmaarsche Courant van 30 maart 1985)

Vossen en bodembroeders

Vossen hebben geen schadelijke invloed op het aantal „bodembroeders" in ons duingebied. Dit blijkt uit een onderzoek dat de bioloog Jaap Mulder in opdracht van het PWN heeft uitgevoerd. Sinds vier jaar leeft er een stabiel aantal vossen in het duingebied tussen Egmond en Wijk aan Zee met als concentratiepunt Castricum.

Sommige mensen zijn hier blij mee, maar anderen weer niet: vogelliefhebbers, jagers en kippehouders niet. Zij vinden de vos een zeer schadelijk dier. Dit was de aanleiding tot het onderzoek dat Jaap Mulder heeft gehouden. „Wat is het effect van het leven van de vos op de bodembroeders". Gisteravond hield hij een lezing in ontmoetingscentrum De Oorsprong te Schoorl. Jaap: „Ik ben begonnen met te kijken wat een vos nu precies eet. Zijn maaltijden blijken dan voor 90% uit konijnen te bestaan en verder vogels, kleine zoogdieren en vruchten. De meeste vogels die gegeten worden zijn fazanten, eenden en leeuweriken. Men vraagt zich dan af of zo de konijnen niet uitgeroeid worden.

Uit mijn onderzoek blijkt dat sinds de myxomatose in 1955 het aantal konijnen alleen maar gegroeid is. Wel is het fazantenbestand een aantal jaren geleden sterk gedaald maar dit blijkt voornamelijk te wijten te zijn aan de plezierjacht. Sinds er weer een groep vossen in de duinen is, is het aantal fazanten zelfs stabiel gebleven.

Om te zien wat voor een effect een vos op zijn prooien heeft moet je deze prooien natuurlijk wel eerst tellen. Hierbij heb ik me voornamelijk

lijk geconcentreerd op fazant en wulp.

„Bij de fazanten hebben we verschillende methodes gehanteerd om ze te tellen. We hebben een aantal hennen gevangen en voorzien van zendertjes zodat we hun gedrag en waar ze zich bevonden precies konden bijhouden. De hanen hebben we door middel van hun gekraai kunnen vinden en tellen. Ook zijn fazanten van kleurringen voorzien. Hieruit hebben we kunnen afleiden dat de fazant tot ongeveer half mei gegeten wordt. De hennen die daarna broeden worden niet meer gepakt. Ze worden dus maar een hele korte periode gegeten. Jaarlijks blijkt dit 30% van het totale aantal fazanten te zijn. Toch blijft het aantal fazanten gelijk. Dit is te wijten aan het broedsucces van de overige hennen.”

Uit dit onderzoek bleek dat een fazant een korte individuele levensduur heeft, een hoge produktie jongen en hierdoor dus snel wisselt van individu. Vossen hebben er dus weinig invloed op.

Jaap: „Hierna zijn we de wulp gaan bestuderen. Wulpen slapen 's nachts niet in de duinen maar op het strand tijdens het broedseizoen. Hiervan hebben we een aantal kunnen vangen door een net te plaatsen op het strand. Ook wulpen hebben we geringd. Uit dit onderzoek bleek dat een wulp in tegenstelling tot een fazant zijn nest veel sneller verlaat. De wulp geeft dus veel meer om zijn eigen levensbehoud dan om zijn jongen. Vossen grijpen alleen in op het broedsucces van de wulpen maar niet op het aantal zelf. Zolang er vossen zijn zullen er dus niet meer wulpen bijkomen maar zal het aantal wel in stand blijven.

In mijn onderzoek heb ik dan ook erg weinig gemerkt van de plaatjes die er over vossen bestaan met allerlei dode dieren om zich heen. **Een vos is gewoon een dier dat er bij hoort in de natuur en dat ook recht heeft om te bestaan.”**

(Alkmaarsche Courant van 22 maart 1985)

Nachtjacht en klemmen?

Het verdient aanbeveling om tijdelijk de nachtjacht bij volle maan of het gebruik van geasde klemmen toe te staan in een poging de extreem hoge vossenpopulatie terug te dringen. Tot deze aanbeveling komt de heer A. F. van de Wal in een commentaar in het blad de Nederlandse Jager, waarvan hij hoofdredacteur is. Hij deed dit in een reactie op een proef op de Noord-Veluwe, waar 7000 kuikens zijn uitgelegd, die werden ingespoten met een kleurstof. Na onderzoek van afgeschoten vossen moet blijken hoe groot het percentage is, dat van de kuikens gegeten heeft en daaruit zou afgeleid kunnen worden of het mogelijk is vossen op deze wijze tegen hondsolheid te enten. Volgens inspecteur J. C. Vermeulen van de veterinaire inspectiedienst van het Ministerie van Landbouw leven in het betrokken 45.000 hectare grote gebied ongeveer 1500 vossen. Dit is ongeveer 16 vossen per 500 hectare. Zowel Van de Wal als Vermeulen vinden dat de vossenstand drastisch omlaag moet, anders zou een eventuele rabiësepidemie niet te overzien zijn.

Graag zou ik over deze meningen, die ik met verwondering en afgrijzen heb gelezen, het een en ander willen opmerken. Mijn verwondering geldt de volgende punten:

1. Laten we aannemen, dat 16 vossen per 500 hectare op de Noord Veluwe een juist cijfer is. Daaruit blijkt, dat het voedselaanbod voor de vos op dit terrein deze stand toelaat. Iedere afgeschoten of geklemde vos wordt daarom onmiddellijk weer door een andere vervangen.
2. Deze vervanging zal tot stand komen door óf een grotere geboorte aanwas, óf door migratie vanuit een ander gebied waar overpopulatie dreigt te ontstaan.
3. De nu nog gezonde vossenstand op de Noord Veluwe kan dan bedreigd worden door vestiging van vossen uit met rabiës besmette gebieden, die ten oosten van ons land liggen.
4. Noch de hoofdredacteur van de

Nederlandse Jager noch de veterinaire inspecteur willen zich bezighouden met de oorzaak van het rijkelijke voedselaanbod, die een hoge vossenstand toelaat: campings, vuilnisbelten en dergelijke.

Mijn afgrijzen betreft de volgende punten:

1. Moeten we onze fauna nog meer verstoringen laten ondergaan door de vos ook in de nachtelijke uren achter de broek te zitten? De vos is al het gehele jaar bejaagbaar.
2. Hoe haalt men het in zijn hoofd weer met klemmen te willen werken? Moeten we terug naar de tijd, dat vossen met afgerukte poten in de wildbaan liepen? Willen we ook onze bedreigde diersoorten, als das, bunzing of marter aan deze gruwelijke praktijken opofferen? *(Argus van februari 1985)*

Tot slot nog enige feiten

- Voor het natuurbehoud is de vos van grote betekenis omdat hij het grootste nog overgebleven landroofdier is dat zich ondanks eeuwenlange vervolgingen in West-Europa uitstekend weet te handhaven.
- In ons land heeft de vos de reputatie gekregen van belager van pluimvee en jachtwild, hoewel schade aan de pluimveestapel tegenwoordig slechts plaatselijk en incidenteel optreedt en de natuurlijke wildstand nauwelijks door vossen wordt beïnvloed, behalve in incidentele extreme situaties.
- Als predator van knaagdieren kan de vos in het algemeen als nuttig worden beschouwd door land- en bosbouw. Toch wordt hij niet of nauwelijks beschermd en wordt de jacht nog altijd aangemoedigd door een premie te geven van f 15 voor elke dode vos. Dit premiestelsel, de bejaging het hele jaar door, de jacht bij speursneeuw, het uitgraven en doodslaan van jongen en het schieten en vangen van volwassen vossen die jongen verzorgen, werken een jacht in de hand die op vernietiging gericht is.

- Het gevaar van rabiës voor de volksgezondheid is dusdanig ingeperkt door preventieve maatregelen en goede entstoffen, dat dit geen argument meer is voor ingrijpen in de vossenstand.

(Rijksinstituut voor Natuurbeheer, 1983. *Natuurbeheer in Nederland; Dieren*. Pudoc, Wageningen (pag. 252 en 253)).

Vossen-vergiftiging

„Ik betreur dat er een maatschappelijk klimaat is gegroeid waarin mensen eigen rechter spelen. Waarin mensen om geldelijk gewin vossen doden met vergif, of door stropen (schieten, met strikken, of uitgraven door honden). Dat tast de democratie aan.” Het illegaal doden van grote aantallen vossen in het Noordhollands Duinreservaat baart gedeputeerde W. van Gelder zorgen. Bestrijding van dit kwaad geniet hoge prioriteit.

Uit een provinciaal onderzoek is gebleken dat in toenemende mate vooral jonge vossen door vermoedelijk bollenkwekers vergiftigd

worden met het grondontsmettingsmiddel temik/aldicarb. Vergiftiging is zelfs de voornaamste doodsoorzaak onder jonge vossen. Bovendien vallen steeds vaker vossen ten prooi aan stropers, die veel geld verdienen aan opgezette vossen, of de vellen verkopen aan de bonthandel.

Gistermorgen, tijdens een vergadering van de provinciale commissie natuur- en landschapsbescherming toonden enkele statenleden wel enig begrip voor de vossendoders. De VVD'er J. Maarse vond de vergiftigingspraktijken en stropen op zich laakbaar, maar voegde er aan toe dat een en ander het directe gevolg is van het in zijn ogen veel te grote aantal vossen. Maarse toonde zich voorstander van bejaging van de vos. En H. de Jong (Staatsbosbeheer), als externe deskundige lid van de begeleidingscommissie: „De wildschadecommissie heeft van boeren te horen gekregen: van ons zul je geen klachten over schade door vossen meer krijgen. We hebben al een oplossing gevonden”.

Die oplossing is dus het landbouw-

gif temik/aldicarb. Gemaakt door Union Carbide, en nauw verwant aan het gif dat in het Indiase Bhopal recentelijk duizenden slachtoffers maakte. Lucas Reijnders, van de Stichting Natuur & Milieu: „Het werkt op het zenuwstelsel, veroorzaakt verlamningsverschijnselen. Dit middel geeft veel problemen, ook onder de boeren die het gebruiken, omdat het door de huid kan dringen”.

Volgens de boeren, speciaal bollenkwekers, verspreiden vossen de gevreesde zwartrandziekte tijdens hun nachtelijke zwerftochten, op zoek naar voedsel. Daarom hebben veel boeren een hekel aan vossen. Uit het provinciale onderzoek blijkt echter dat vossen het duinreservaat slechts sporadisch verlaten. Bovendien kan zwartrandziekte ook door andere zoogdieren (honden, katten), door vogels, en door mensen (speciaal „ziekzoekers”!) verspreid worden, en dus niet alleen of vooral door vossen.

(Dagblad Kennemerland van 25 april 1985)

